

Op stap met

Op stap met Rob Rossel.

Door Jan Alewijn Dijkhuizen.

Met als thema “Onder de Grond” moest ik goed nadenken met welk KNNV-lid ik deze keer op stap zou gaan. Waarschijnlijk ben ik zelf diegene binnen onze afdeling die de meeste tijd onderzoek onder de grond doet tijdens de tellingen van overwinterende vleermuizen.

Mijn eigen vleermuisonderzoek bracht me wel op het spoor van Rob Rossel. Een aantal jaar geleden heb ik samen met hem de Bokkepolder, waarin hij woont, op jagende vleermuizen onderzocht met best wel leuke waarnemingen van dwergvleermuizen, laatvliegers, watervleermuizen en een enkele grootoorvleermuis. Later hoorde ik dat Rob op het terrein achter zijn huis een vleermuis winterverblijf heeft gebouwd. Dit 9 meter lange bunker-achtige bouwsel is onder de grond gewerkt en voldoet dus helemaal aan het thema “onder de grond”.

Deze “op stap” begint bij Rob en zijn vrouw Sjouk in de woonkamer met een fantastisch uitzicht op de 2 hectare land achter hun huis. Tijdens de koffie vertellen ze over “operatie zomertortel”, iets waar ik nog nooit van gehoord had... Vogelbescherming blijkt al enkele jaren een project te draaien om het bestand zomertortels in ons land te laten groeien. Een van de acties is om de jacht op deze dieren in zuidelijke landen te laten verbieden, zomertortels zijn namelijk in tegenstelling tot andere soorten duiven trekvogels. Het Vogelbescherming project in ons land bestaat uit 2 actiepunten: aanleg van voedselakkers en een bijvoerprogramma. Dat laatste is best intensief want de locaties waar deze duiven naartoe gelokt worden moeten zeer kort gemaaid zijn en er moet regelmatig gevoerd worden. Vandaar dat dit bij hen met enig gemak kan worden uitgevoerd, en met resultaat! Er worden dagelijks zomertortels en zelfs met jongen waargenomen. Er geldt in huis dan ook een tortelalarm: als er een zomertortel op het voer neerstrijkt blijft iedereen op z'n plek zitten of loopt gebukt de kamer uit. Je moet er wat voor over hebben... Overigens wordt dit project op Goeree-Overflakkee gecoördineerd vanuit het NLGO en niet door de KNNV en dat levert bij de koffie ook nog wel een leuk gesprek op...

Rob laat voor we naar buiten gaan nog een promotiefilm zien van de provincie Zuid-Holland die deels bij hem op het terrein is opgenomen. Dit gaat over particulier natuurbeheer en de subsidies die verkrijgbaar zijn voor herinrichting van land ten behoeve van natuur. Toen Rob en Sjouk 10 jaar geleden dit huis kochten was

er een zwaar bemeste paardenwei en het had daarvoor een agrarische bestemming. Om een terrein als dit om te vormen tot een gebied met hogere natuurwaarden kun je bij de provincie SNL-subsidie aanvragen. (Subsidie Natuur en Landschap). Ook grote organisaties als NM en ZHL maken gebruik van deze regeling. Het land achter het huis van Rob is vooral van belang als verbinding tussen de Kwade Hoek en oude bloemrijke dijken. Het aanvragen van subsidie houdt wel in dat er controle is op inzet van geld en er wordt gemonitord hoe de resultaten zijn. Rob vertelt dat zonder enige aankondiging iemand van een bureau op de stoep stond die de vegetatie kwam monitoren. De provincie adviseert ook welke mogelijkheden en regelingen er allemaal zijn om een natuurgebied optimaal in te richten. Dankzij de inzet van Rob en Sjouk en al deze bijdragen is het door hen beheerde gebied een aardig paradijs geworden. Tijdens de wandeling laat Rob een aantal uitgevoerde werkzaam-

heden zien. Er is een oude haag van elzen, wilgen en besdragende struiken waarbij de elzen en wilgen regelmatig geknot worden om een gevarieerde haag te krijgen. Dit soort hagen zijn van groot belang voor insecten, vlinders en natuurlijk ook voor vogels. Ik weet eigenlijk niet of je dit een Zeeuwse haag mag noemen hier op Goeree maar het lijkt er wel op.

Midden in het land is een grote en deels diepe poel uitgegraven met daaraan gekoppeld een lange slenk, hier profiteren waterdiertjes, kikkers en salamanders van. De grond is gebruikt om de vleermuiskelder af te dekken, werk met werk maken. We zien ook best veel libellen en juffers vliegen. Dit is een van de diersoorten die Rob niet zelf monitort, dus als iemand dat een keer wil doen kan dat. Er loopt een paadje met brug langs de poel en rond het hele terrein loopt een beheerpad, dus het gebied is goed ontsloten voor een monitoorder....

De diepe poel. Foto: Rob Rossel.

Zomertortels. Foto: Rob Rossel

Een ander project van Vogelbescherming was het internationale partridge project om de teruggang van patrijzen te stoppen. Patrijzen houden van natuurlijke akkerranden met hagen en struiken om te broeden en te foerageren. Deze akkerranden zijn er voldoende maar om het voedselaanbod te vergroten stimuleerde Vogelbescherming ook de aanleg van “keverbanken”. In het terrein bij Rob is zo’n keverbank aangelegd en hoewel er geen patrijzen op afgekomen is blijkt het voor diversiteit aan kevers wel degelijk effect te hebben. En dit is een diersoort die Rob wel monitort. Binnen de insectenwerkgroep van de KNNV is al enkele jaren een kleine kevergroep actief waar Rob deel van uitmaakt. Wellicht hebben jullie deze groep al eens in het bezoekerscentrum getroffen waar met sterke vergrotingsapparaten (binoculaires) de kleinste kevers op naam worden gebracht.

Het grootste deel van het gebied waar we doorheen wandelen bestaat uit kruidenrijk grasland waar hier en daar een stukje geplagd is om wat hoogteverschil te creëren. Het is werkelijk een oase aan bloemen waar vervolgens ook veel vlinders op afkomen. Toch is Rob hier minder positief over, hij monitort al jaren de vlinders maar ziet duidelijk een achteruitgang. Rob is de initiatiefnemer van de vlinderwerkgroep van de NLGO. Nadat hij de vlinder cursus van KNNV/IVN op Voorne had gevolgd is hij zelf op Goeree aan de slag gegaan en heeft een groep enthousiastelingen op Goeree-Overflakkee bij elkaar gekregen die nu 17 vaste vlinderroutes monitoren. Dit levert een schat aan informatie op over de vlinderstand van het eiland en wordt meegenomen in het landelijke onderzoek door de Vlinderstichting. Jaarverslagen zijn op de site van NLGO te downloaden.

Naast vlinders levert zo’n bloemenweelde natuurlijk ook nachtvlinders op, Rob heeft hier al 5 jaar onderzoek naar gedaan. Hij gebruikt hiervoor een zogenaamde skinner val. Dit is een kist met een deksel met een gat erin en daarboven een lamp waarmee je nachtvlinders lokt waarna de vlinders in de kist vallen en na determinatie weer losgelaten kunnen worden. Af en toe gebruikt hij smeer, alcohol met stroop, banaan en andere geheimzinnige lokmiddelen... hiermee kun je weer andere soorten lokken zoals weeskinderen. En ten derde zet hij regelmatig een laken met een felle lamp achter op het land neer maar het nadeel daarvan is dat je daarbij aanwezig moet zijn en dat dus de nachtrust erg verkort wordt, veel nachtvlinders vliegen pas na middernacht... Dankzij deze inzet heeft hij wel al zo’n 400 soorten mogen noteren! En tenslotte, waarvoor ik met Rob “op stap” ben in dit gebied, de vleermuisbunker.

Overall in ons land worden experimenten uitgevoerd om winterverblijven te creëren voor vleermuizen die hier hun winterslaap kunnen houden. Vleermuizen stellen specifieke eisen aan zo’n verblijf, het moet er donker, rustig, veilig, met een stabiele temperatuur en hoge luchtvochtigheid zijn. Vleermuizen laten tijdens de winterslaap ondanks dat het warmbloedige dieren zijn hun lichaamstemperatuur zakken naar de omgevingstemperatuur. Daarvoor zoeken ze een plek met een stabiele temperatuur van 8 à 10 graden Celsius zodat hun eigen temperatuur ook zo min mogelijk schommelt.

Om zo’n verblijf te creëren heeft Rob met advies van ervaringsdeskundigen uit Brabant een pracht van een bunker gebouwd met tweedehands duikers, stalelementen en zeer ruw gemetselde muurtjes. Het geheel is afgesloten met een stalen deur met een kleine invliegopening.

De bunker is nu twee winters klaar maar heeft helaas nog geen overwinterende vleermuizen opgeleverd. Dit is op zich niet zo vreemd want vleermuizen zijn heel trouw aan bekende plekken en gaan niet zomaar in een nieuw verblijf overwinteren. Toch zijn er al dag- en nachtvlinders die gebruik maken van deze ondergrondse verblijfplaats zoals dagpauwogen en roesjes. Beide soorten zijn indicatief dat het klimaat goed is.

Door de rijkdom die in dit gebied is ontstaan is Rob zich steeds meer gaan verdiepen in alle voorkomende diersoorten. Hij is niet snel tevreden dus over alle onderwerpen worden boeken en apparatuur aangeschaft en waarnemingen worden met specialisten besproken en gewogen. Zo heeft hij een enorme kennis opgedaan over al het leven in de kleine maar gevarieerde polder waarin hij woont. Naast de onderzoeken die ik heb genoemd is er ook nog onderzoek naar muizen uitgevoerd, vogels zijn geteld en mossen en korstmossen zijn bekeken en dan is Rob ook nog aan het studeren, hij is 69 maar ook nog met een “master” opleiding bezig...

Terug wandelend naar het beginpunt komen we op het onderwerp beheer. Aanleggen met projectsubsidies is mooi

maar goed beheer is intensief en kostbaar. De rijkdom behouden is moeilijker dan één keer een gebied goed aanleggen. Er wordt zelf veel onderhoud gedaan, het sinus-maaien en afvoeren van het hooi wordt uitbested. Af en toe wordt er wat hulp in geroepen om bij zware of saaie klussen te helpen.

Alles bij elkaar ben ik zeer onder de indruk over de resultaten die Rob en Sjouk in 10 jaar hebben bereikt op dit oude paardenweitje.

Tenslotte vertelt Rob nog een mooie anekdote. Jaren geleden toen hij nog in het oude tramstation in Stellendam woonde, had hij ook al een natuurtuin met twee vijvers en wilde planten. In een dagblad in Harderwijk beschreef men het tramstation en de tuin met als recensie: “dit is een tuin waarvan de bewoners duidelijk niet van tuinieren houden”. Waarvan akte.

Rob bij zijn vleermuisbunker. Foto: Jan Alewijn Dijkhuizen